

046

Vegetasjonen rundt Rullestadtjern, Ski, Akershus

Klaus Høiland

oppdragsmelding

NINA

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Vegetasjonen rundt Rullestadtjern, Ski, Akershus

Klaus Høiland

Høiland, K.
Vegetasjonen rundt Rullestادتjern, Ski, Akershus
NINA Oppdragsmelding 46: 1-8

Oslo, oktober 1990

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0088-0

Klassifisering av publikasjonen:

Norsk: Vegetasjonsøkologi og naturtypekartlegging

Engelsk: Vegetation ecology and inventories of nature
types

Rettighetshaver:

NINA Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaksjon:

Erik Framstad
NINA, Ås-NLH

Design og layout:

Klaus Brinkmann
NINA, Ås-NLH

Sats: NINA, Oslo

Trykk: NINA, Ås-NLH

Opplag: 50

Kontaktadresse:

NINA
Boks 1037 Blindern
0315 Oslo 3
Tel: (02) 45 46 84

Referat

Høiland, K. 1990. Vegetasjonen rundt Rullestad tjern, Ski, Akershus. - NINA Oppdragsmelding 46: 1-8

Vegetasjonen i og omkring Rullestad tjern i Ski kommune (Akershus) er kortfattet oppsummert på grunnlags av én dags befaring. Det er inkludert en artsliste over høyere planter i området.

Emneord: Vatn- og sumpvegetasjon – Kjempesoleie

Klaus Høiland, NINA, Boks 1037, Blindern, N-0315 Oslo 3

Abstract

Høiland, K. 1990. The vegetation by the tarn Rullestad tjern, Ski municipality, Akershus County, SE Norway. - NINA Oppdragsmelding 46: 1-8

The vegetation in and around the tarn Rullestad tjern in Ski Municipality, Akershus County, SE Norway is surveyed based on one day's field investigation. A list of vascular plants from the area is also included.

Key words: Water vegetation - *Ranunculus lingua*

Klaus Høiland, NINA, PO Box 1037, Blindern, N-0315 Oslo 3
Norway

Forord

Rapporten bygger på befaring foretatt 5. september 1990 på oppdrag fra Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Innhold

	side
Referat	3
Abstract	3
1 Innledning	5
2 Resultat av befaringen	5
2.1 Forekomst av kjempesoleie	5
2.2 Vegetasjon	5
2.2.1 Skog	5
2.2.2 Ferskvassvegetasjon	5
2.2.3 Myrvegetasjon	6
2.3 Virkning av inngrep	6
3 Litteratur	7
Vedlegg: Artsliste over karplanter	8

1 Innledning

Rullestad tjern er tidligere blant annet omtalt av Høiland (1988: 48-50) som lokalitet for den truede arten kjempesoleie (*Ranunculus lingua*). Arten ble funnet under feltarbeid 10. september 1987. Den 31. oktober 1989 var jeg på en kort befaring for å avmerke denne lokaliteten for grunneierne. Det var da påbegynt arbeid for å senke og opprenske Roåsbekken som fører vann ut av Rullestad tjern. Meningen var å senke vatnet i Rullestad tjern til 1954-nivå (da vatnet også ble senket) for å gjenvinne dyrkingsland. Befaringen 5. september 1990 ble gjort for å sjekke virkningen av senkingen.

Rullestad tjern ligger i Ski kommune i Akershus. UTM: PM 04 22. Det er et ca. 300 m langt og 200 m bredt vatn. Vasspeilet ligger på 128,5 m o.h. Det ligger på marine sedimenter, blant annet leire og har et naturlig eutroft preg. I tillegg kommer næringstilsig fra omkringliggende gårder (Rullestad og Kverne). Vatnet virker imidlertid lite forurenset. Det ligger i et utpreget åkerlandskap og er omkranset av skog og kratt.

Undersøkelsesområdet omfatter hva vi vil kalle sump- og vatnvegetasjon. Det vil her si så langt ut i vatnet det var mulig å undersøke vegetasjonen (brakte kikkert) og innover så langt som jordsmonn og vegetasjon virket fuktighetspåvirket: Det vil si "sivbelter" og sumpskog. Kulturlandskapet omkring (åker og eng) er ikke tatt med.

2 Resultat av befaringsen

2.1 Forekomst av kjempesoleie

Kjempesoleie ble ikke gjenfunnet på lokaliteten. Vannstanden virket lavere enn i 1987 (da arten ble funnet). For eksempel var jordkantene ned mot vatnet blottet. Om manglende gjenfunn henger sammen med senkingen av vatnet, eller om det skyldes en relativt tørr sesong, er vanskelig å uttale seg om på bakgrunn av så få undersøkelser. Vi skal videre være oppmerksom på at kjempesoleie er lunefull i opptreden - en egenskap den deler med mange sjeldne vassplanter (se Høiland 1988).

2.2 Vegetasjon

Inndelingen av vegetasjonstyper følger stort sett Fremstad & Elven (1987).

2.2.1 Skog

Rik sumpskog (E4) med svartor. Denne skogtypen danner aldri større bestander, men finnes spredt innimellom de andre skogtypene.

Lågland-vlørsump av gråselje-type (E1a). I tresjiktet dominerer gråselje og istervier. Feltsjiktet preges av mer eller mindre næringskrevende sump- og våtmarksplanter som fredløs, gulldusk, krypssoleie, kvassdå, mjødurt, myrkongle, slyngsøtvier, soleihov, vassrørkvein. Denne skogtypen er dominerende og omkranser det meste av vatnet og de tilstøtende bekkene.

Fattig sumpskog av gran-bjørk-type (E2a). Her dominerer for det meste bjørk. Feltsjiktet har et noe mer fastmarkspreg, og de store sumpplantene er ikke fullt så dominerende. Utafor undersøkelsesområdet blir skogtypen preget av gran og går over i fuktig blåbær-gransskog (A4a).

2.2.2 Ferskvassvegetasjon

Flyteblad-sjøeng av nøkkerose-type (P3b). Selve det åpne vatnet preges av stor nøkkerose som flytebladsplante. Gul nøkkerose og tjønnaks-arter later til å være sjeldne. Nøkkerosene dekker det meste av vassflata, utenom de mest sentrale delene.

Ferskvass-driftvoll (O2). Dette er egentlig en vegetasjonstype som preger havstrender. Ved Rullestad tjern finnes spredte fragmenter av typen på ustabil jord i

vannkanten, fortrinnsvis på kulturbetinget, opprotet grunn. Her finnes vasspepper, flikbrønslø, nikkøbrønslø, tiggersoleie og i småpytter andmat.

Elvesnelle-starr-sump (O3). Vegetasjonstypen finnes i et usammenhengende bølge rundt vatnet, fortrinnsvis på tilsynelatende næringsfattige steder. Vi kan skille to typer: Ytterst elvesnelle-type (O3a) dominert av elvesnelle, og innafor denne, flaskestarr-type (O3b) med flaskestarr og flekkvise kolonier av sennegrass.

Takrør-sivaks-sump (O5). Dette er vatnets hovedvegetasjonstype ved siden av lågland-viersump av gråselje-type. Av mer eller mindre konstante arter kan vi påpeke amerikamjølke, brønnkarse, kattetale, kjempepiggnopp, mannasøtgras, myrstjerneblom, sølsnepe, skogsivaks, slyngsøtvier, soleihov, sverdlilje, vassgro, vasspepper, vassrørvæin. På litt tørrere steder går vegetasjonen gradvis over i rik fukteng (G3). Her vil mjødukt og stornesle dominere sammen med kvassdå og kveke. Av Takrør-sivakssump kan vi skille følgende utforminger:

Rik takrør-type (O5b) danner et vesentlig innslag, særlig langs vatnets nordvestre side. En typisk moden sumpvegetasjon hvor takrør mange steder danner tette bestander aleine. Innslaget av sumpplantene nevnt ovafor er sparsomt eller manglende.

Dunkjevle-type (O5c) finnes i spredte utforminger nordvest. Breit dunkjevle danner bare noen få, begrensede bestander.

Sjøsilvaks-type (O5d) finnes mer eller mindre velutviklet utafor eller i mosaikk med elvesnelle-starr-sump. Sjøsilvaks er det dominerende innslaget.

2.2.3 Myrvegetasjon

Langs nordvestsida av vatnet finnes begrensede parter med myr. Utover mot vassflata står de i sammenheng med elvesnelle-starr-sump. Bunnslaget preges av torvmoser, f.eks. beitetorvmose (*Sphagnum teres*). Viktige blomsterplanter er flaskestarr, myrhatt, myrmjølke, pors. Myrpartiene er kulturpåvirkete med innslag av slåttestarr og grønnstarr. Det er vanskelig å klassifisere vegetasjonen. Rimeligvis kan den kalles intermedjær fastmattemyr (L2).

2.3 Virkning av inngrep

Etter utgraving av grøft i Roåsbekken samt utbedring av grøfter i østenden av vatnet, er vasspeilet senket. Dette har ført til vellykket uttørring av forsumpet jord i åkerlandskapet. Opprinnelig sumpkratt er stedvis nå ryddet og dyrkingsjord innvunnet. For denne delen av landskapet har senkingen vært gunstig.

Skogen og krattet langs Roåsbekken som av Høiland (1988) ble betegnet som "kulisseskog" er delvis helt fjernet på grunn av gravearbeidene. Imidlertid dreier det seg om rasktvoksende treslag på fuktig, næringsrik grunn. Vi må vente rask gjenvekst. Skogen vil med all sannsynlighet ha etablert seg på nytt om noen år.

Når det gjelder selve vassvegetasjonen, synes det å være tendenser til uttørring enkelte steder. Myrområdene langs nordvestsida blir koloniserert av pionerarter fra fastmarksvegetasjon. Særlig påfallende er innslag av hundekvein. Denne inntar ikke bare myra (hvor den er lokalt dominant), men også deler av takrør-sivaks-sumpene. Et annen tegn på kolonisering fra fastmarksarter kan være det betydelige innslaget av ugras i våtmarksvegetasjonen: Amerikamjølke, baldørbrå, blygmjølke, groblad, hestehov, vassarve. Hvorvidt denne tørkeeffekten vil forandre vegetasjonsbildet totalt, eller om vassvegetasjonen flytter seg utover mot vatnet siden vatnet er senket, vil tida vise.

Hvorvidt inngrepene har fått negativ konsekvens for kjempesoleie er dessverre vanskelig å uttale seg om med sikkerhet. Som nevnt ble arten ikke funnet på befaringen, men manglende observasjon kan like gjerne skyldes naturlige svingninger i bestanden som resultat av inngrep. Lokalteten bør observeres en årrekke for å fastslå om bortgangen er endelig.

En innløpsbekk fra Midtsjøvatn/Nærevatn på østsida av vatnet ble opprensket og utbedret i 1989. Den er nå sterkt begrodd med sverdlilje og mannasøtgras. Den yppige sumpvegetasjonen vil være et problem i næringsrike områder. Rask gjenvekst vil binde slam og større materiale og på den måten bidra til å tette igjen grøfter.

3 Litteratur

Fremstad, E. & Elven, R. 1987. Enheter for vegetasjonskartlegging i Norge. - Økoforsk utredn. 1987: 1.

Høiland, K. 1988. Forvaltningsplan for truede plantearter i Oslo og Akershus fylker. - Økoforsk: 1-62 (fortrolig).

Vedlegg

Artsliste over karplanter

Artslista ble ført under befaringen 5. september 1990. Bare arter som ble registrert da er tatt med.

D = dominant over større områder eller bestandsdannende, LD = lokalt dominant, V = vanlig, men ikke dominant, S = spredt til sjelden, ikke dominant.

Elvesnelle (<i>Equisetum fluviatile</i>)	LD	Sløke (<i>Angelica sylvestris</i>)	S
Gråselje (<i>Salix cinerea</i>)	D	Mjølkerot (<i>Peucedanum palustre</i>)	V
Istørvier (<i>Salix pentandra</i>)	D	Fredløs (<i>Lysimachia vulgaris</i>)	V
Osp (<i>Populus tremula</i>)	S	Gulldusk (<i>Lysimachia thyrsoiflora</i>)	S
Pors (<i>Myrica gale</i>)	S	Bueforglemmegei (<i>Myosotis baltica</i>)	S
Bjørk (<i>Betula pubescens</i>)	LD	Småvasshår (<i>Callitriche palustris</i>)	S
Svartor (<i>Alnus glutinosa</i>)	S	Kvassdå (<i>Galeopsis tetrahit</i>)	V
Stornesle (<i>Urtica dioica</i> subsp. <i>dioica</i>)	LD	Klourt (<i>Lycopus europaeus</i>)	V
Høymol (<i>Rumex longifolius</i>)	S	Slyngsøtvier (<i>Solanum dulcamara</i>)	V
Vasshøymol (<i>Rumex aquaticus</i>)	S	Groblad (<i>Plantago major</i>)	S
Vasspepper (<i>Polygonum hydropiper</i>)	V	Myrmaure (<i>Galium palustre</i>)	S
Grønt hønsegras (<i>Polygonum lapathifolium</i> subsp. <i>pallidum</i>)	S	Åkergråurt (<i>Gnaphalium uliginosum</i>)	S
Rødt hønsegras (<i>Polygonum lapathifolium</i> subsp. <i>lapathifolium</i>)	S	Flikbrønslé (<i>Bidens tripartita</i>)	S
Krattslirekne (<i>Polygonum dumetorum</i>)	S	Nikkebrønslé (<i>Bidens cernua</i>)	S
Meldestokk (<i>Chenopodium album</i>)	S	Balderbrå (<i>Matricaria perforata</i>)	S
Vassarve (<i>Stellaria media</i>)	S	Hestehov (<i>Tussilago farfara</i>)	S
Myrstjerneblom (<i>Stellaria palustris</i>)	S	Åkersvineblom (<i>Senecio vulgaris</i>)	S
Stor nøkkerose (<i>Nymphaea alba</i>)	D	Krusetistel (<i>Carduus crispus</i>)	S
Gul nøkkerose (<i>Nuphar lutea</i>)	S	Åkertistel (<i>Cirsium arvense</i>)	S
Soleihov (<i>Caltha palustris</i>)	S	Breit dunkjøvle (<i>Typha latifolia</i>)	LD
Grøftesoleie (<i>Ranunculus flammula</i>)	S	Kjempepiggnopp (<i>Sparganium erectum</i>)	V
Krypsoleie (<i>Ranunculus repens</i>)	V	Myrkongle (<i>Calla palustris</i>)	S
Tiggersoleie (<i>Ranunculus sceleratus</i>)	S	Andmat (<i>Lemna minor</i>)	S
Brønnskarse (<i>Rorippa palustris</i>)	V	Vassgro (<i>Alisma plantago-aquatica</i>)	V
Bekkekarse (<i>Cardamine amara</i>)	S	Myrsaulauk (<i>Triglochin palustris</i>)	S
Rogn (<i>Sorbus aucuparia</i>)	S	Rusttjønnaks (<i>Potamogeton alpinus</i>)	S
Bringebær (<i>Rubus idaeus</i>)	S	Takrør (<i>Phragmites australis</i>)	D
Myrhatt (<i>Potentilla palustris</i>)	LD	Engreverumpe (<i>Alopecurus pratensis</i>)	S
Mjødurt (<i>Filipendula ulmaria</i>)	D	Knøreverumpe (<i>Alopecurus geniculatus</i>)	S
Kvitkløver (<i>Trifolium repens</i>)	S	Krypkvein (<i>Agrostis stolonifera</i>)	S
Rødkløver (<i>Trifolium pratense</i>)	S	Storkvein (<i>Agrostis gigantea</i>)	S
Fuglevikke (<i>Vicia cracca</i>)	S	Hundekvein (<i>Agrostis canina</i>)	LD
Kattehale (<i>Lythrum salicaria</i>)	V	Vassrørkvein (<i>Calamagrostis canescens</i>)	D
Blygmjølke (<i>Epilobium saximontanum</i>)	S	Havre (<i>Avena sativa</i>)	S
Amerikamjølke (<i>Epilobium adenocaulon</i>)	V	Smårapp (<i>Poa subcaerulea</i>)	S
Myrmjølke (<i>Epilobium palustre</i>)	V	Myrrapp (<i>Poa palustris</i>)	S
Hesterumpe (<i>Hippuris vulgaris</i>)	S	Markrapp (<i>Poa trivialis</i>)	S
Hundekjeks (<i>Anthriscus sylvestris</i>)	S	Mannasøtgras (<i>Glyceria fluitans</i>)	LD
Selsnepe (<i>Cicuta virosa</i>)	V	Rødsvingel (<i>Festuca rubra</i>)	S
		Kveke (<i>Elytrigia repens</i>)	S
		Duskmyrull (<i>Eriophorum angustifolium</i>)	S
		Skogsivaks (<i>Scirpus sylvaticus</i>)	LD
		Sjøsivaks (<i>Scirpus lacustris</i>)	D
		Slåttestarr (<i>Carex nigra</i>)	S
		Grønnstarr (<i>Carex tumidicarpa</i>)	S
		Flaskestarr (<i>Carex rostrata</i>)	LD
		Sennegrass (<i>Carex vesicaria</i>)	LD
		Lyssiv (<i>Juncus effusus</i>)	S
		Paddesiv (<i>Juncus bufonius</i>)	S
		Sverdliilje (<i>Iris pseudacorus</i>)	LD

046

nina
oppdrags-
melding

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0088-0

Norsk institutt for
naturforskning
Boks 1037 Blindern
0315 Oslo 3
Tel. (02) 45 46 84